

MOŠKI NA POLOŽAJIH, ŽENSKÉ V STRAHU, OTROCI NA ČEŠNJAH

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržič, 19. marec 2013

Zbirko spominov na vojno za obrambo samostojne Slovenije leta 1991, ki je izšla leta 2011 ob dvajsetletnici osamosvojitve, sta na literarnem večeru v Knjižnici dr. Toneta Pretnarja predstavili urednici, ddr. Marija Stanonik in Irena Uršič, kustosinja Muzeja novejše zgodovine.

V obsežnem delu na 565 straneh je zbranih 435 spominov, pričevanj »navadnih« ljudi, kot sta zapisali urednici, različne starosti in različnih poklicev, svojcev padlih in ranjenih, moških, žensk in otrok iz vse Slovenije, največ s Štajerske, Primorske, Notranjske, Gorenjske, Ljubljane z okolico, Dolenjske, Bele krajine, Zasavja, Koroške; tudi z onkraj naše meje. Vsako pričevanje je doživetje zase, vsa pa imajo nekaj skupnega: strah, grozo, trpljenje, stisko, paniko, stres. Ob koncu pa veselje, da je vojne konec. Otroški spomini so povezani z začetkom počitnic in s češnjami, ki so zorele med desetdnevno vojno, vsi pa so podoba tistega časa. Morda bi danes, po skoraj enaindvajsetih letih, kdo povedal oziroma zapisal kaj drugače.

Na literarnem večeru je direktorica knjižnice Marinka Kenk - Tomazin prebrala eno od pričevanj – pripoved matere, ki je izgubila sina.

Več pričevalcev je poudarilo pomen poročanja takratnega ministra za informiranje, Jelka Kacina, za katerega menijo, da je s svojim koristnim poročanjem in pomirjevalnim glasom preprečeval paniko, ki je v takih okoliščinah običajni odziv ljudi.

Zvečer smo gledali televizijo, radio smo itak poslušali ves dan. Starša sta bila zaskrbljena. Sproščenost je odšla. Vsi moji vtisi so povezani z iskanjem kvasa. Drugega skoraj ni. Ni strahu, ni panike, ni bežanja, ni kopičenja zalog in pogovorov o begu. Ni, ostal je samo božji kvas, ki je očitno v vojnah ključnega pomena. Če sedaj pomislim nanj, mislim enako. Brez kvasa ni kruha, brez kruha ni življenja in brez življenja je grob. Mogoče se zdi smešno in rahlo ironično, da človek v spominih na vojno najprej pomisli na kvas, a žal je tako (str. 429).

Urednici sta s strokovno besedo posredovali vsebino in pomen pričujoče knjige, ki je, lahko rečemo, zgodovina navadnega človeka tistega časa. »Cilj zbiranja pričevanj je bil ohraniti čim bolj pristno razpoloženje prebivalcev Slovenije. Spomini otrok so še posebej pristni, na primer, kako bridko je bilo slovo deklice od prijateljice iz srbske družine,« je misel ddr. Marije Stanonik.

»Še dobro, da so bila pričevanja zapisana vsaj okrog deset let po osamosvojitvi Slovenije. Če bi čakali še deset let do danes, bi jih bilo gotovo manj, spomini istih ljudi bi bili danes drugačni,« je povedala prof. ddr. Stanonikova.

Irena Uršič je v spremni besedi med drugim zapisala in na literarnem večeru tudi povedala, da je zbirka pričevanj o obrambni vojni za samostojno Slovenijo prvovrstna. Pričevanja iz cele države so zbrali študentje in študentke prof. Stanonikove. Obe urednici sta se zelo potrudili in ustvarili bogat literarni večer. Z domoljubno in narodno pesmijo so ga bogatili naši znani tržiški pevci, Pevski trio Marijan in Daniel Zupan ter Jože Tišler.

Literatura

STANONIK, Marija in Irena Uršič (ur.): *Moški na položajih, ženske v strahu, otroci na češnjah: Zbirka spominov na vojno za obrambo samostojne Slovenije leta 1991: Ob dvajsetletnici vojne za obrambo samostojne Slovenije*. Ljubljana: Muzej novejše zgodovine Slovenije, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, 2011.

